

ODPORÚČANIA

pre zodpovedné podnikanie

Téma: **Dezinformácie a rola zamestnávateľa**

Sociálny pilier

Cieľom dezinformácií je zámerne oklamať, poškodiť reputáciu či inak ublížiť nejakému objektívnemu obrazu skutočnosti. Nepravdivé správy môžu mať rôzne podoby (text, zvuk, grafika, video), vďaka čomu sa stávajú sofistikovanejšími. Pod vplyvom mnohých udalostí a emócií má každý z nás sklon uveriť určitému

typu. Podľa prieskumu GLOBALSEC Trends 2022 sú obyvatelia a obyvateľky Slovenska najnáchylnejší veriť dezinformáciám spomedzi krajín strednej a východnej Európy (54 %). Viac ako polovica z nich zároveň verí v minimálne tri konšpiračné teórie.

Viete, že?

Prečo ľudia veria dezinformáciám?

Skratkovité uvažovanie

dezinformácie uľahčujú pochopenie zložitého sveta.

Chýbajúca mediálna gramotnosť

odpovede na náročné otázky ľudia hľadajú na internete a sociálnych sieťach, ktoré sú plné rozličných neoverených zdrojov. Podľa Digital News Report 2019 sa iba 37 % ľudí na Slovensku zaujíma, či sú správy v online prostredí skutočné alebo ide o tzv. falošné správy (*fake news*).

Zraniteľnosť

nestabilná politická situácia, zlé socio-ekonomické podmienky a cieľené šírenie dezinformácií zvyšujú nedôveru ľudí v inštitúcie, médiá¹ i vo vedecké poznanie.

Prečo ľudia šíria dezinformácie?

Získavajú pozornosť

čia sa byť vypočutí, ich názory v online priestore získavajú relevantnosť.

Sú naozaj presvedčení o pravdivosti zdieľaných informácií.

Finančný zisk

sú za šírenie správ platení záujmovou skupinou alebo napr. profitujú z reklamy umiestnenej v článkoch.

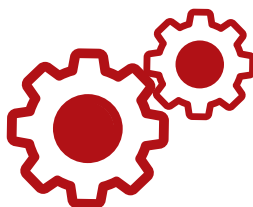
„Častejšie sa so šírením dezinformácií stretávame na pracoviskách výrobných spoločností, v maloobchode, ale výnimkou nie sú ani firmy so zamestnancami, ktorí sú vzdelaní a veľmi úzko špecializovaní (v IT sektore, s technickým zameraním a pod.). Určujúci teda nie je vek, pohlavie ani dosiahnuté vzdelanie.“

Dušan Ondrušek, PDCS

¹ Podľa prieskumu Digital News Report 2022 je dôvera slovenských občanov v médiá veľmi nízka (26 %). Ocitolí sme sa na poslednom mieste spolu s USA (posun o štyri percentuálne body oproti roku 2021) spomedzi 46-tich skúmaných krajín sveta.

BUSINESS LEADERS FORUM ODPORÚČA

Ak zamestnanci a zamestnankyne plnia úlohy v rámci pracovnej náplne dohodnutej pracovnou zmluvou, navyše dobre fungujú v kolektíve, nie je žiadny dôvod na to, aby sa firma zaujímalá o ich osobné názory. Pokiaľ však na pracovisku šíria strach, úzkosť, vznikajú skupinky názorových oponentov a pracovná atmosféra ovplyvňuje výkon, je nevyhnutné sa problémom dezinformácií začať zaoberať.

Právne možnosti zamestnávateľov reálne zasiahnuť, ak má šírenie hoaxov a dezinformácií vplyv na pracovný výkon, atmosféru alebo poškodzovanie povesti, sú pomerne oklieštené. Slovensko totiž nemá právne definovaný pojem dezinformácie, v zákone sa ako trestný čin uvádza len šírenie poplašnej správy. Dôraz preto treba klást na prevenciu – vzdelávanie a budovanie kritického myslenia zamestnancov a zamestnankyň, ako aj stanovenie jasného rámca prostredníctvom interných dokumentov.

INTERNÉ SMERNICE

Interné smernice sú nástrojom na reguláciu vzťahov na pracovisku, a teda aj na používanie komunikačných kanálov. Dajte si námahu a jasne pri interných aj externých komunikačných kanáloch (email, intranet, SharePoint, sociálne siete, Microsoft Teams) definujte, čo do komunikácie na pracovisku nepatrí (šírenie nenávisťného obsahu, zdieľanie článkov z neoverených zdrojov). Pokiaľ zamestnanec alebo zamestnankyňa komunikuje na sociálnych sieťach čokoľvek, čo by mohlo byť spojené s firmou, vaše interné smernice by mali určovať, že takáto komunikácia podlieha schvaľovaciemu procesu.

ETICKÝ KÓDEX

Ak nemáte etický kódex, je na čase ho vytvoriť. Etický kódex upravuje správanie a rozhodovanie sa na pracovisku i smerom k externému prostrediu tak, aby bolo v súlade s hodnotami firmy. Dobrým pravidlom je nielen pravidelne ho revidovať, ale aj zaviesť každoročné školenie pre všetkých ľudí vo firme, kde si zopakujete, v aké hodnoty veríte a aké pravidlá chcete spoločne dodržiavať. Overeným tipom je zaradiť školenie o vašom etickom kódexe priamo do zaškoľovacieho procesu počas skúšobného obdobia nového zamestnanca.

Peter Kováč, advokát

„Sme v období zlomu. Je potrebné, aby sa demokracia bránila a jedným zo spôsobov je aj obrana proti dezinformáciám a hoaxom. Firmy by mali prispievať k tomu, aby boli zamestnanci odolní voči týmto nepravdám, ktoré zhoršujú kvalitu života v spoločnosti – to je to najmenej, čo môžu urobiť.“

ONLINE/OFFLINE VZDELÁVACIE KURZY

Každý si občas potrebuje cibriť svoju argumentáciu a pozrieť sa na problémy z rôznych uhlov pohľadu. Umožnite zamestnancom a zamestnankyniam absolvovať interaktívne školenie na rozvoj kritického myslenia a mediálnej gramotnosti. Pomôžete im tak k väčšej objektivite, schopnosti rýchlejšie sa rozhodovať, vyhodnocovať fakty i k vyššej kreativite pri riešení pracovných záležitostí. Nebojte sa siahnuť aj po menej konvenčných metódach, napr. po vzdelávacích aplikáciách, ktoré tému konšpirácií gamifikujú. Tipy nájdete v časti Inšpirácia pre interné vzdelávanie.

Marie Stracenská, odborníčka na médiá

„Základnou zásadou, ako predísť šíreniu dezinformácií, je nešíriť informácie, pri ktorých nepoznáme zdroj. Vysvetľujme to aj kolegom a kolegyniam a nabádajme ich ku kritickému posudzovaniu článkov a príspevkov na sociálnych sieťach.“

DISKUSIE

Zorganizujte neformálnu diskusiu s odborníkmi a odborníčkami a dajte priestor zástupcom či zástupkyniam rôznych názorových skupín vyjadriť sa. Nezabúdajte, že jednou z motivácií človeka, ktorý šíri dezinformácie, môže byť potreba byť vypočutý. Cieľom diskusie nie je presvedčiť ich o svojich názoroch, ale učiť sa vzájomnému rešpektu a tolerancii. Ak sa na vašom pracovisku vyskytne konflikt a neviete, ako ho riešiť svojpomocne, zavolajte si na pomoc facilitátora alebo mediátora konfliktov², ktorí diskusiu povedú a budú garanciou nezávislosti.

„Diskutovať má zmysel. Aj keď argumentáciu nevyhráme, je to dôležité, pretože zmenu postoja človeka nevieme hneď.“

Dušan Ondrušek, PDCS

ŽIVÉ KNIŽNICE

Máte kolegu alebo kolegyniu z Ukrajiny? Poproste ich, aby kolegovi rozpovedali svoj príbeh. Informácie z prvej ruky od niekoho, kto pracuje vo vedľajšej kancelárii, sú efektívnym nástrojom budovania empatie a dôvery. Podobne môžete otvoriť aj iné páľčivé témy, ako je napríklad LGBTI+ inklúzia, a kultivovať tak rešpekt na pracovisku.

„Zdieľanie osobných príbehov a zážitkov aj u nás vo firme veľmi zarezonovalo. V neosobnej virtuálnej dobe môže byť práve toto niečo, čo funguje aj v téme uvedenia dezinformácií na pravú mieru.“

Martin Bača, Accenture

PODPORA DUŠEVNÉHO ZDRAVIA

Veľká psychická záťaž a podlomené zdravie nás robia zraniteľnejšími a ľahšie podliehame rôznym typom falošných správ. Na podporu duševného zdravia nezabudnite ani potom, ako pandémia skončila, a investujte čas a financie do komplexného programu duševného zdravia na pracovisku. Ak vaša spoločnosť nemá medzi zamestnaneckými benefitmi psychologické poradenstvo, odporučte vašim zamestnancom a zamestnankyniam napríklad platformu združujúcu psychológov a terapeutov www.ksebe.sk.³

FIREMNÁ KULTÚRA

Firemná kultúra je nadstavbou všetkých preventívnych opatrení. Firma je nielen tím, aké hodnoty má ukotvené v etickom kódexe, ale najmä tím, čím reálne žije v praxi a čo komunikuje na sociálnych sieťach i prostredníctvom intranetu. Buďte zrozumiteľní pri prijímacom pohovore a jasne uchádzačom aj uchádzačkám povedzte, čo na pracovisku netolerujete. Na pohovore si môžete preveriť uvažovanie a súlad hodnôt potenciálneho zamestnanca či zamestnankyne cez malú úlohu – etickú dilemu.

² <https://www.pdcs.sk/sluzby>

³ K sebe je slovenská platforma, ktorá umožňuje klientom jednoduchú a rýchlu rezerváciu termínu presne podľa ich individuálnych potrieb. Na stránke nájdete detailné profily odborníkov a odborníčok a po vyplnení dotazníka vám checkbot pomôže vybrať správny druh pracoviska.

INŠPIRÁCIE PRE INTERNÉ VZDELÁVANIE

WORKSHOPY, INOVATÍVNE NÁSTROJE A MANUÁLY

Argumentácia a kritické myslenie

Kurz pod vedením PDCS pomáha trénovať argumentačné zručnosti, učí, ako odhaľovať chyby v komunikácii a je doplnený o množstvo príkladov zo súkromného a pracovného života.

Akadémia kritického myslenia

V Akadémii kritického myslenia nájdete kurzy, ktoré vám pomôžu podporiť vznik firemnej kultúry bez nedorozumení a hádok a tiež také, ktoré vám prinesú efektivitu do vedenia rokovaní a porád.

Zvol.si.info.sk

Iniciatíva študentov Masarykovej univerzity v Brne sa venuje výučbe mediálnej gramotnosti na školách, no nezabúda ani na verejnosť. Nástroj FANTOMAS, ktorý vyvinuli, učí rozlíšiť falošné správy od pravdivých informácií.

Checkbot SK

Inovácia od agentúry Seesame určená špeciálne pre facebookový Messenger, ktorá pomáha ľuďom zorientovať sa v ťažšie overiteľných faktoch. Prvý checkbot si jednoducho stiahnete ako plugin pre FB Messenger a v prípade potreby si jednoducho cez chat overíte podozrivú informáciu, web-stránku či článok.

Demdis – demokratická diskusia

Diskusná platforma, ktorá vzišla z rúk mladých slovenských študentov, analyzuje názory diskutujúcich na dôležité celospoločenské témy. Výsledkom každej Demdis diskusie je názorová mapa, ktorá vám ukáže, v akej názorovej skupine sa nachádzate a v akých názoroch sa dokážete zhodnúť so zvyškom skupiny. Tím kurátorov dohliada na dodržiavanie pravidiel slušnej diskusie. Tento nástroj je možné integrovať na akýkoľvek spravodajský web, článok, ktorý má zapnuté komentáre, alebo je možné diskutovať priamo na platforme.

Cat park

Online hra (dostupná aj v mobilnej verzii), ktorá zábavným spôsobom pomáha previesť rôznymi konšpiračnými technikami a praktikami. Iniciátorom jej vzniku je Ministerstvo zahraničných vecí USA spolu s odborníkmi z univerzity v Cambridge.

Falošné správy a hrozby internetu (Manuál nielen pre seniorov)

Manuál, za ktorým stojí Transparency International Slovensko, zrozumiteľne kategorizuje všetky typy falošných správ, hoaxov a konšpirácií, s ktorými sa môžete stretnúť na internete či sociálnych sieťach.

ĎAKUJEME

Za odborné vstupy, skúsenosti a inšpiráciu pri vytvorení tohto manuálu ďakujeme odborníčke na médiá Marii Stracenskej, psychológovi a facilitátorovi konfliktov z PDCS Dušanovi Ondrušekovi, CSR Co-lead zo spoločnosti Accenture Martinovi Bačovi a advokátovi a správcovi nadácie Zastavme korupciu Petrovi Kováčovi.

